

tiske tilgang kombineret med dele af den amerikanske antropologis neo-evolutionistiske lære. Den cocktail er ingenlunde dårlig, når det gælder analysen af den magtopbygning, der begynder i egalitære samfund og undertiden ender med at skabe elitære „småkonger“. Det forekommer denne anmelder, at mange af de modeller, forfatterne fremlægger, ikke blot kan bidrage til at forklare fortidige magtopbygninger – men at de også udmærket passer på de omkalfatringer af magtpositioner, som foregår i sådanne kroge af verden i slutningen af det 20. århundrede, hvor andre typer af småkonger og høvdinge er ledere i levende samfund. Modellerne kan med andre ord ses som generelt anvendbare. Ikke overraskende, givet karakteren af det anvendte analytiske paradigme, ses i flere af artiklerne en tilbøjelighed til hypostasering af strukturer og medfølgende gøre mennesker til strukturernes ufrivillige sprællemænd. Måske er det en omkostning ved at drive samfundsforskning uden mennesker. Den er arkæologerne naturligvis ikke ene om. Må bogen være anbefalet til alle, som ikke allerede på forhånd får kuldegysninger ved at høre ordet „evolution“ og som desforuden interesserer sig for magtsstrukturelle lokaliseringer.

Hanne Veber
Center for Udviklingsforskning
København

JOE FOWERAKER: *Popular Mobilization in Mexico: The Teachers' Movement 1977-87.* Cambridge, New York & Victoria: Cambridge University Press 1993. 204 sider. ISBN 0-521-44147-1 hardback, pris £35.00.

Joe Fowerakers ganske nylige bog om den folkelige politiske mobilisering i Mexico er både relevant og aktuel. Han citerer en artikel af Ann Craig fra 1990, hvor hun erklærer at „little or no research has been done on questions of identity and leadership, or on how strategic decisions are taken within popular movements“. Fowerakers bog er netop et bidrag til dette manglende – og meget vigtige – studium af beslutningsprocessen inden for de folkelige bevægelser, og intet kunne være mere relevant. Bogen er ligeledes et studium af lærernes protestbevægelse i delstaten Chiapas i det sydlige Mexico. Netop Chiapas er skuepladsen for Mexicos mest uventede og

dramatiske – og måske mest konstruktive – oprørsbevægelse i de sidste mange år: den indianske zapatista-revolution, der rystede hele det mexicanske borgerskab i almindelighed og den mexicanske regering i særdeleshed ved deres militære besættelse af fire byer nytårs morgen. Situationen i Chiapas er på ingen måde afklaret endnu: Zapatisterne har stadig et temmelig stort område under deres kontrol, de har ikke afleveret deres våben til regeringen, og forhandlingerne står stadig på. Så intet kunne være mere aktuelt.

Bogens formål er meget klart præsenteret i den korte introduktion og kan udtrykkes i tre punkter: For det første at studere lærernes politiske mobiliseringsbestræbelser i delstaten Chiapas i årene 1977-87, for det andet at forsøge at forstå de generelle politiske tendenser i Mexico gennem studiet af mobiliseringsprocessen i Chiapas, og for det tredje at forsøge at forstå Mexicos generelle politiske struktur gennem studiet af denne specielle politiske proces.

Efter introduktionen består bogen af fire dele, som indeholder et væld af meget præcise og detaljerede oplysninger om den historiske proces i Chiapas og i Mexico i almindelighed i årene fra 1977 til 1987, og i særdeleshed om lærernes mobiliseringskamp i Chiapas. Det er temmelig let og flydende læsning som giver et godt indtryk af denne meget vigtige del af en historisk og politisk proces.

Foweraker karakteriserer Mexicos udviklingspolitik som et „transformist project“ og han vurderer processen således i meget specifikke termer: „the historical success of this transformist project is not in doubt. Of all the political systems constructed during the twentieth century, Mexico's has probably proved the most stable and durable“ (s.11-12). Det er fuldt ud legitimt at tale om en „historical success“, men når det så lykkes mellem 10.000 og 15.000 indianske bønder med et slag at tilintetgøre den omtalte „historical success“ – et politisk system der omfatter 90 millioner mexicanere, og som har været ved magten siden 1917 – så er der noget rivende galt med forståelsen af problemet. I den afsluttende del af denne anmeldelse skal jeg forsøge at lokalisere de faktorer i Fowerakers arbejde, der har forvandet et ellers lovende og konstruktivt arbejde til en fuldstændig fejlslagen analyse af den politiske mobiliseringsproces blandt Chiapas' lærere.

For det første er den historiske proces

kontinuerlig, og det er forskerens job at etablere de forskellige perioder på grundlag af relevante kriterier.

For det andet har vi brug for et begrebsapparat, der gør det muligt at observere, beskrive, forstå og – med et gran salt – forklare den historiske proces. Fowerakers to fundamentale analytiske begreber er „political system“ og „popular movements“, og det første der springer i øjnene på læseren er kontrasten mellem det tørre akademiske sprogbrug og manglen på præcision i definitionen af begreber: Forfatteren skriver, at „the only way to understand the political practices of popular movements in general terms is in their relation to the political system“.

For det tredje foregår et historisk og politisk studium, som Fowerakers, ikke i et tomrum: som så mange forskere skriver i indledningen til deres værker, så er det et socialt og kollektivt produkt, og det er altid værd at kigge på, hvem en given forsker har arbejdet sammen med. I den omfattende bibliografi ser vi, at Fowerakers tidligere publikationer er intimt forbundet med *Center for U.S.-Mexican Studies*, University of California, i San Diego. Med dette har vi så lokaliseret den gruppe, som Foweraker opererer i, og hvis leder er Dr. Wayne Cornelius. Førnævnte var for en halv snes år siden vejleder for Carlos Salinas de Gortaris doktorafhandling ved Harvard University. Afhandlingen er en analyse af Mexicos landbrugsproblemer og et forslag til deres løsning. Da Salinas de Gortari idag er Mexicos præsident, så er løsningsforslaget blevet oversat til virkelighed og danner grundlaget for landets neoliberalistiske landbrugspolitik, en landbrugspolitik som har efterladt mexicanske bønder i endnu dybere armod end før og har åbnet vejen for amerikanske investeringer i mexicansk landbrug. Alt dette mere end antyder, at Fowerakers bog ikke er nogen „neutral, videnskabelig bog“, den er mere end noget andet en vision af den populære politiske mobilisering i Mexico, set fra en neoliberalistisk regerings synspunkt. Definitionen af „folkelige bevægelser“ som noget der befinder sig uden for „det politiske system“, er ikke nogen tilfældighed – det er regeringens helt logiske synspunkt.

Fowerakers bog er historisk, med et stærkt sociologisk islæt, og den gør ikke krav på at være antropologisk. Alligevel er et af dens svageste punkter netop manglen på en antropologisk vinkel. Det er bemærkelsesværdigt

at Foweraker ikke på noget tidspunkt citerer et eneste af de tusindvis af antropologiske værker, der er til rådighed om og fra Chiapas. De kunne ellers have beriget bogen med viden om lærernes politiske base, der i den sidste ende kan lokaliseres i deres lokalsamfund. Om deres position i dette lokalsamfund siger Foweraker ikke ret meget, selv om han erklærer, at „the teachers of Mexico are the natural leaders of the community“ (s.19).

Endelig synes jeg, der mangler et „intimt“ kendskab til forholdene i Chiapas. Fowerakers kendskab er for en udlænding og for en sociologisk orienteret historiker imponerende, men der mangler alligevel noget. Et eksempel kan måske hjælpe til at definere dette „noget“ som mangler: da jeg i slutningen af 70'erne havde kontakt med Edgar Robledo, daværende undervisningsminister i Chiapas, fortalte han mig at ét af problemerne i Chiapas var at der i en to-årsperiode hvor der var ansættelsesmuligheder for ca. 120 lærere kunne forventes 1.100 kandidater fra Chiapas' seminarier („escuelas normales“). Denne overflod af kandidater, som sidenhen ville blive arbejdsløse lærere, og som ved deres talrigdom ville have en betydelig indflydelse på lærernes fagforening, var ikke en tilfældighed: i Chiapas var det blevet sædvane at love de lokalsamfund, hvor der var konflikter, at etablere et seminarium. Spørgsmålet om hvor der blev etableret seminarier, hvem der fik adgang til disse seminarier, hvad deres muligheder var for ansættelse og indflydelse i lærernes fagforening, såvel den officielle som den alternative, blev i meget høj grad afgørende for den skæbne, der ventede lærernes politiske mobiliseringsbestrebelse. Dette punkt mangler fuldstændig i Fowerakers beretning.

Et studium som Fowerakers giver anledning til at luften to tvivls punkter: For det første, i hvor høj grad er det muligt at lave et objektivt og uengageret – det vil sige et „videnskabeligt“ – studium af en politisk proces? Og for det andet, det langt mere spændende spørgsmål: hvad er forholdet mellem politik og studiet af politik?

Fowerakers bog er en god bog der giver os megen indsigt i den historiske proces vi finder manifesteret i Chiapas' læreres politiske mobilisering, men analysen svigter på tre punkter som svarer til dens tre erklærede formål:

Vi når ikke at forstå lærernes politiske mobiliseringsbestrebelse i Chiapas i årene 1977-87, fordi vi ikke lærer deres kulturelle

værdier at kende. På grund af manglen på etnografisk materiale kender vi kun disse værdier gennem det udtryk de giver dem i deres rolle som lærere, ikke i deres egenskab af medlemmer af et lokalsamfund (hvor de ifølge Foweraker er „the natural leaders“ (s.19).

Vi når ikke frem til at forstå de generelle politiske tendenser i Mexico gennem studiet af mobiliseringsprocessen i Chiapas, fordi der ikke gøres brug af det righoldige etnografiske materiale vi har til rådighed om Chiapas, og vi er dermed ikke i stand til at nå til en dybde i forståelsen, der ville gøre det muligt at sammenligne med andre politiske mobiliseringsprocesser.

Og vi når ikke at forstå Mexicos generelle politiske struktur gennem studiet af mobiliseringsprocessen i Chiapas, fordi vi studerer den folkelige politiske mobilisering som noget der befinder sig uden for „det politiske system“.

Leif Korsbæk
*Universidad Autónoma del Estado de
México
Toluca, Mexico*

ALFRED GELL: *Wrapping in Images: Tattooing in Polynesia.* Oxford Studies in Social and Cultural Anthropology – Cultural Forms. Oxford: Clarendon Press 1993. 347 sider, ill. ISBN 0-19-827869-1 hardback, pris £35.00.

Foreløbig tre udgivelser i samme serie, der alle har ordet wrapping i titlen, vidner om, at tanker om folder og indpakning er oppe i tiden (de andre to er Daniel Millers *Unwrapping Christmas* (anmeldt i dette nr.; red.) og Joy Hendrys *Wrapping Culture*, begge 1993). Det antropologiske blik rettes mod overfladen i en erkendelse af, at dén er lige så virkelig eller endnu mere virkelig, end ideen om en indre kerne af sandhed og ægthed, der hidtil har præget vore egne kulturelle kategorier.

I denne omgang handler det om at give subjekter en permanent indpakning i form af tatoveringer. Bogens titel er navnet på en helfiguratatovering fra Marquesasøerne. Mere generelt refererer den til noget, Alfred Gell finder er en fælles-polynesiske tatoveringsmetafor, nemlig ideen om at indhulle personen i en beskyttende dobbelthud. Ideen går igen i anden traditionel polynesiske praksis, såsom tvangsopfedning og kolossale dragter af barkklæde.

Disse praksisformer fokuserer netop på overfladen og udtrykker ifølge Gell en personlighedsmodel, der er udbredt i de slægtskabsbaserede stillehavssamfund. Personen opfattes som summen af sine sociale relationer, og da huden er det organ, der på én gang udgør afgrænsningen fra og berøringsfladen til andre subjekter, er der en tendens til at opfatte huden som personen. Huden er den perfekte metafor for den relationelle personlighedsmodel, idet den fysiske set er en permeabel grænse, svarende til subjektet, der gennemtrænges af sine sociale relationer. Tatovering ligger ikke oven på huden, men inde i denne. Dermed tydeliggør den hudens permeable karakter, samtidig med at den i den polynesiske forståelse er en forsegling, dvs. en afgrænsning og beskyttelse af personen, både i omgangen med andre mennesker og med tapu, hellig kraft.

Som det fremgår af det foregående, har Gells bog et bredere teoretisk sigte end det, der udgør selve dens korpus, nemlig den historiske rekonstruktion af tatoveringens udbredelse og betydning i de polynesiske samfund i perioden for den tidlige europæiske kontakt, dvs. fra det sene attende århundrede til det tidlige tyvende. Kilderne er beretninger fra sømænd, opdagelsesrejsende, missionærer og (i den senere del af perioden) etnografer. Ud fra de ofte sparsomme beskrivelser af polynesiske tatoveringspraksis lykkes det Gell at skabe en fyldig oversigt over det, han med et udtryk lånt fra D. Sperber kalder tatoveringens epidemiologi, dvs. fænomenets udbredthed, og over hvilke sociale faktorer, der påvirker det. Metoden er en sammenlignende analyse af fem geografiske hovedregioner for tatoveringens ikonografiske og symbolsk-mytilogiske betydning såvel som af dens rolle i de socio-politiske strukturer.

Direkte modsat de historiske kilder, der hovedsageligt opfatter tatoveringens betydning som 1) æstetisk og 2) elitær, konkluderer Gell, at det æstetiske ofte spiller en sekundær rolle i forhold til førnævnte forseglingsstanke, og at tatovering hyppigere vidner om underkastelse end om magt og status. Der er fx flere lokale eksempler på, at høvdinge som de eneste samfundsmedlemmer ikke tatoveres, ligesom de polynesiske guder generelt opfattes som ikke-tatoverede.

En fælles polynesiske opfattelse af visse grundlæggende betydninger af tatovering er afgørende for, at Gell i det konkluderende kapitel kan opstille en samlet model over tatove-